



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Digitální učební materiál

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0802
Název projektu	Zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Číslo a název šablony klíčové aktivity	III/2 – Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT
Příjemce podpory	Gymnázium, Jevíčko, A. K. Vitáka 452

Název DUMu	Antonín Bajaja
Název dokumentu	VY_32_INOVACE_02_04
Pořadí DUMu v sadě	4
Vedoucí skupiny/sady	Mgr. Lucie Škvařilová
Datum vytvoření	10.2. 2013
Jméno autora	Mgr. Lucie Škvařilová
e-mailový kontakt na autora	skvarilova@gymjev.cz
Ročník studia	4. ročník
Předmět nebo tematická oblast	český jazyka a literatura
Výstižný popis způsobu využití materiálu ve výuce	Pracovní list s životopisem autora a texty z knihy Zvlčení. Inovace: využití ICT, mediální technika.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Antonín Bajaja (1942)

- narodil se ve Zlíně, studoval v Brně, od roku 1990 působí jako redaktor Českého rozhlasu, novinář (Prostor, Týden), redaktor rádia Svobodná Evropa

znaky tvorby:

- střídání **časových a dějových pásem**
- metoda **koláže**, filmového **stříhu**
- prolínání různých **rovin jazyka** (nářečí, spisovný jazyk...)
- mísení **lyrických pasáží** (přírodní, snové) s **realitou**
- **kontrast** přírody a jejího řádu s chaosem světa
- prvky **mytologie**
- **intertextové odkazy, citáty**

Mluvití stříbro

- román z valašského venkova, příběh lásky zootechnika Honzy s městskou dívkou Pavlou, která si na venkov teprve zvyká

Na krásné modré dřevnici

Zvlčení

(romaneto o vlčích, lidech a úkazech)

- cena Magnesia Litera 2004
- romaneto – přesahy z racionálního světa do tajemství, částečně nese i rysy balady
- děj je veden ve dvou liniích – Vlci a Lidé – zprvu se dostávají do stěží postihnutelného kontaktu, postupně se prolínají až k osudovému vyvrcholení
- jde o prolínání dvou světů, které jsou zcela odlišné, ale existují vedle sebe, jejich setkání musí nutně skončit katastrofou
- Lidé – sledují se dvě linie jedné rodiny – linie pražská – TOMÁŠ a MARKÉTA LIPNEROVI (Tomáš je psycholog) a linie venkovská JURA a JITKA BUTOROVI (Jura je ekonom)
- Děj začíná smrtí starého Butory, otce Markéty a Jury, který žil v těsném sepětí s přírodou, všichni přijíždějí na pohřeb na Moravu, kde se o Butoru starala polská chůva JADWIGA (je spjata



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

s křesťanstvím), s mrtvým se přichází rozloučit i ESTER PATÁKOVÁ (mastičkářka, porodní bába, představuje pohanský kult) – obě ženy umí číst znamení, vidí do budoucna – stojí tím v protikladu k racionálně uvažujícím Jurovi a Tomášovi

- Vlci – život vlčí smečky UŠÁLA a BELTÝNY, kteří byli lidmi vyhnáni ze Slovenska a usazují se na Moravě – líčí se život smečky (často velmi podobný životu lidí – porod, odchod dětí, nová rodina, návraty, smrt)
- obě linie se postupně spojují, lidé se dozvídají o vlčích, rozhodnou se vyjet na lov jelena, Markéta na lovu ze strachu zastřelí vlka, po jeho smrti se stále trápí, analyzuje své pohnutky, proniká až k samotné podstatě lidství – dochází k jakémusi spojení s vlky, ztotožnění s nimi – zvlčení
- vlčice hledá stopu svého druha, Tomáš ji cítí a chce ochránit Markétu, omylem je zastřelí
- kompozice:
 - o dvě dějové linie (rozlišeny i stylisticky)
 - o střídání vypravěčů
 - o rámcová kompozice – motiv smrti (v úvodu smrt přirozená, v souladu s přírodou a během lidského života, smířená, v záběru smrt násilná, proti běhu lidského života)
 - o v linii vlci – automatický text, prolínání rovin, onomatopoeie...
 - o střídání časových rovin
 - o střídání vyprávěcích forem
 - o metoda záznamu, přechody z prózy do veršů, změny typů písma
 - o jazyk velmi pestrý – nářečí, spisovný, poetický, polonismy, obecná čeština...
 - o vliv mytologie



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A) Vlci

...a vlk ví, co bude: za oponou zahlédl
ladné skoky své ztracené chůvy, zaslechl výzvu,
výzvu sděluje Vlčici, ostatní se shlukli kolem nich jen zůstat pohromadě,
všude zní bušení do stromů pískání výstřely štěkot psů, potoční úžinou do
skal se plazí dým jen zůstat pohromadě. *Prchejte za mnou, slyší*
z karpatských dálek z hlubin ucítil vůni srsti, dávno zmizené chvění, úkaz
chůvy

Bajaja, A. *Zvlčení (romaneto o vlčích, lidech a úkazech)*. Brno: Petrov 2003. Str. 29.

Úkol 1: Charakterizujte jazyk a styl ukázky.

.....

.....

.....

.....

.....

B) Vlci

(...) Ale nezmizeli, jen se museli načas věnovat sami sobě a k tomu
potřebovali soukromí. Od chvíle, kdy Vlčice po dramatické roztržce
s matkou opustila rodnou smečku a psanec Vlk zahleděný do
syrovátkových světél nočního nebe zaslechl její vytí na žulovém útesu u
kmene zakrslé limby, uplynuly dva roky. Jejich první námluvy se od těchto
(třetích) nelišily pouze tím, že tehdy Vlk přeplaval ledovou řeku, zdolal
propast a položil před ni dar. Nyní se znali a nejen to, oba věděli dopředu
o každé partnerově pohnutce, ani nejintimnější záměr nezůstal bez
odhalení.

(...) Vlčata se osmělila hned. Příběhla k nim s roztetelenými jazyky jako
dva šášulové, a jen do jejich hravost zabrala, propuklo pravé vítání.
Divoké, něžné upovídání.

Bajaja, A. *Zvlčení (romaneto o vlčích, lidech a úkazech)*. Brno: Petrov 2003. Str. 108, 111.

Úkol 2: Vysvětlete na ukázce paralely mezi životem vlků a lidí.

.....

.....

.....



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

.....

.....

.....

.....

C) „...Ale slibuji vám: včil eště budem plakat, to po nás nemožete chtět, abychom neplakali, když ste byl náš dobrý otec, staříček, zeť a druh...júj, tak velice dobrý, ale nebude to dlouho trvat, aby vás naše slzy moc neobtěžily...jo-jój...sbohem, sbohem, ú ju-ju-ju-júj!“

Velké události světových dějin jsou v podstatě hluboce bezvýznamné.
Jung

Všichni mlčeli. Jako by se dokonce snažili jeden před druhým schovat z místnosti odešla zničehonic jen Helena. Bez jediného slova.

Nic podobného jsem do té doby neslyšela. Musela jsem si rychle sednout ke klavíru a zapsat pár hudebních motivů, protože nápěvná stránka Esteřiny kondolence, nebo co to bylo, to byla věc!

Bajaja, A. *Zvlčení (romaneto o vlčích, lidech a úkazech)*. Brno: Petrov 2003. Str. 100-101.

Úkol 3: Charakterizujte jazyk a styl ukázky.

.....

.....

.....

.....

.....

Úkol 4: Určete vyprávěcí formu v ukázce.

.....

.....

D) *Potom vstal, narovnal jednu svíci, pohladil rakev a přistoupil k oknu. Naslouchal. – Tak nějak vyjí vlci, řekl překvapeně.*

Bajaja, A. *Zvlčení (romaneto o vlčích, lidech a úkazech)*. Brno: Petrov 2003. Str. 103.

E) Ulehli v šeru do smrkového mlází na horním konci pastviny, do níž se opíralo odpolední slunce rozpouštějící poslední bílé skvrny. Zahleděli se k nedaleké usedlosti.

Bajaja, A. *Zvlčení (romaneto o vlčích, lidech a úkazech)*. Brno: Petrov 2003. Str. 115.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

F) Přihradl se k babce na vzdálenost několika metrů. Čekal, nikdy předtím neviděl lidský obličej tak zřetelně. Ester měla pootevřená ústa a lehce vyplazený jazyk. Hlasitě oddechovala, sem tam si uchrápla. Připomněla mu Purim. Se staženým chvostem a zježenou srstí popošel ještě blíže, ale spáčka sebou šklubla. Náhle zírali jeden druhému do očí. Krátké spojení.

Přetrhla je.

Bajaja, A. *Zvlčení (romaneto o vlčích, lidech a úkazech)*. Brno: Petrov 2003. Str. 191-192.

G) Markéta zaslechla honce a odjistila zbraň. Zvěř se mohla objevit každou chvíli, o to naléhavěji si uvědomila, že se kvůli mizerné viditelnosti sotva dostane k ráně. Stále se opírala o balvan. Najednou, jako by ji ten samotář vyslyšel, dohlédla o pár metrů dál. Dotkla se jeho kamenné podložky dlaní: *Nepřestávej, nepřestávej...* a mlha rychle zprůsvitněla. Uviděla Vlka. (...) Vzpomněla si na pach u srubu a na Esteřinu vlčí příhodu. Vlk vstal, hleděl na ni.

(...) Vycítil v lidském postoji neústupnost. Naježila se mu srst. Nešlo utéct, nebylo kam. Mohl jen ohrnout pysky a přes vyceněné tesáky na člověka zavrčel: *Pryč, rychle zdrhej pryč!* Byla to prosba, ne rozkaz.

Ozvala se rána z pušky.

Bajaja, A. *Zvlčení (romaneto o vlčích, lidech a úkazech)*. Brno: Petrov 2003. Str. 226-227.

H) Vlčice zpozorněla. Výhled k domu jí z větší části zakrývá stodola, nevidí Markétu, jenom o ní ví. Ví, že se blíží. Přišla. Jakmile se spatřily, žena znehybněla. Ne ze strachu. Ani Vlčice se nebojí: *My dvě se přece známe*, cuklo jí v koutku tlamy.

Ano, asi se známe, co po mě chceš?

To já bych se měla ptát! Zničilas mi rodinu.

Omlouvám se, velice, velice lituju, moc mě to mrzí. (Slova jí rozhýbala rty, ta poslední pronesla dokonce nahlas.)

(...) **Úvuavú**, odvětila Vlčice. Ženinu smělost splatila stejnou zahleděností, a přestože vhléd z očí do očí je nejvyšším, nejodvážnějším způsobem sdělení (dravce provokuje k útoku), obě tou průrvou prošly a jedna v druhé se objaly.

Bajaja, A. *Zvlčení (romaneto o vlčích, lidech a úkazech)*. Brno: Petrov 2003. Str. 253, 255-256.

I) Slyšela vytí i výstřel: „Už sa stmívalo, když sa to stalo, a já povídám: Vincku, stalo sa nešťestí, jój, veliké nešťestí! Mávl nad tým rukú, ale potom jsme ju viděli. Stála hen u téj hrušky za ovčí ohradú, stála na dvúch nohách, kmen rukama objímala, převelice naříkala, ó-jo-jo-jo-jój, převelice naříkala. Potom zase dřepla na všecky čtyři a zamířila do sadu a sadem



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Úkol 8: Popište na základě ukázky I) všechny tvaroslovné změny v Esteřině nářečním projevu.

.....

.....

.....

.....

.....



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Řešení:

Úkol 1: Vlci – volné řazení myšlenek za sebou, připomíná automatický text, interpunkce je umisťována pouze po větších celcích, nevyužívá velká písmena, větné přesahy na další řádky – připomíná verše (úvod textu), využití nevlastní přímé řeči, personifikace, epiteton ornans, text je stylizován do lyrického, děj je upozaděn – demonstruje tím zmatek, hrůzu

Úkol 2: stejné problémy jako lidé – zamilovanost, namlouvání, odchod od rodiny po roztržce s matkou, radost dětí při návratu rodičů...

Úkol 3: v úvodu ukázky je využito nářečí, nespisovná slova, velké množství citoslovcí dokladující smutek postavy, tvaroslovné nářeční změny,

poté vložen citát – oddělen od textu je kurzívou, následuje popisná pasáž – krátké věty,

poslední částí je vnitřní monolog – oddělen kurzívou, kontrastuje s promluvou v nářečí, využívá spisovná slova, neobvyklá spojení, termíny...

Úkol 4: er-forma je v závěru ukázky vystřídána ich-formou (text v kurzívě) – přechod do vnitřního monologu

Úkol 5: D – lidé slyší pouze vytí vlků, nejsou si ani jisti tím, že slyší skutečně vlky

E – vlci pozorují lidské obydlí

F – osobní setkání Ester s vlkem – probíhá poklidně, vzájemná nejistota

G – setkání Markéty s Vlkem, čichová vzpomínka na pach u srubu, plné nervozity a strachu, Markéta Vlka zastřelí (vyústění setkání obou světů)

H – setkání Markéty a Vlčice – dialog, dochází k jejich duchovnímu propojení, možná i odpuštění

I – Ester vidí vlčici/Markétu opouštět statek, Markétina smrt (vyústění setkání obou světů)

Úkol 6: zvlčení

H) Vlčice zpozorněla. Výhled k domu jí z větší části zakrývá stodola,, nevidí Markétu, jenom o ní ví. Ví, že se blíží. Přišla. Jakmile se spatřily, žena znehybněla. Ne ze strachu. **Ani Vlčice se nebojí: *My dvě se přece známe, cuklo jí v koutku tlamy.***

Ano, asi se známe, co po mě chceš?

To já bych se měla ptát! *Zničilas mi rodinu.*

Omlouvám se, velice, velice lituju, moc mě to mrzí. (Slova jí rozhýbala rty, ta poslední pronesla dokonce nahlas.)



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

(...) **Úvuavú**, odvětila Vlčice. Ženinu smělost splatila stejnou zahleděností, a přestože vhléd z očí do očí je nejvyšším, nejdůležitějším způsobem sdělení (dravec provokuje k útoku), obě tou průrvou prošly a jedna v druhé se objaly.

l) Slyšela vytí i výstřel: „Už sa stmívalo, když sa to stalo, a já povídám: Vincku, stalo sa nešťestí, jój, veliké nešťestí! Mávl nad tým rukú, ale potom jsme ju viděli. Stála hen u téj hrušky za ovčí ohradú, stála na dvúch nohách, kmen rukama objímala, převelice naříkala, ó-jo-jo-jo-jój, převelice naříkala. Potom zase dřepala na všecky čtyři a zamířila do sadu a sadem k vodopádu. Jak tam běžela, cosi věděla, ale mně to našťastnica nepověděla.

Úkol 7: dialog – viz výše, promluvy odlišeny kurzívou (Vlčice)

Ani Vlčice se nebojí: „*My dvě se přece známe,*“ cuklo jí v koutku tlamy.

„Ano, asi se známe, co po mě chceš?“

„*To já bych se měla ptát! Zničilas mi rodinu.*“

„Omlouvám se, velice, velice lituju, moc mě to mrzí.“ (Slova jí rozhýbala rty, ta poslední pronesla dokonce nahlas.)

(...) „**Úvuavú**,“ odvětila Vlčice.

Úkol 8: a místo e, ý místo í, ú místo ou, u místo i, ej místo é

l) Slyšela vytí i výstřel: „Už **sa** stmívalo, když **sa** to stalo, a já povídám: Vincku, stalo **sa** nešťestí, jój, veliké nešťestí! Mávl nad **tým rukú**, ale potom jsme **ju** viděli. Stála hen u **téj** hrušky za ovčí **ohradú**, stála na **dvúch** nohách, kmen rukama objímala, převelice naříkala, ó-jo-jo-jo-jój, převelice naříkala. Potom zase dřepala na všecky čtyři a zamířila do sadu a sadem k vodopádu. Jak tam běžela, cosi věděla, ale mně to **nešťastnica** nepověděla.



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Použité zdroje:

Bajaja, A. *Zvlčení (romaneto o vlčích, lidech a úkazech)*. Brno: Petrov 2003. ISBN 80-7227-156-3.

Svoboda, R., Přibáňová, A. *Antonín Bajaja*. (Cit. 06-02-2013) Dostupné z URL:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1205>

Foldyna, L. *Bajajovo Zvlčení – literární událost?!* (Cit. 06-02-2013) Dostupné z URL:

http://aluze.cz/2003_02/bajaja_foldyna.php

Materiál je určen pro bezplatné užívání pro potřebu výuky a vzdělávání na všech typech škol a školských zařízení. Jakékoliv využití podléhá autorskému právu. Dílo smí být dále šířeno pod licencí CC BY-SA (www.creativecommons.cz).